

ZNALECKÁ HLÍDKA

RAKOUSKÉ ZNÁMKY 10K VELKÝ ZNAK S PŘETISKEM PČ 1919

Od vydání přetiskové emise POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ 1919 uplynulo v loňském roce již 75 let. Zdálo by se, že za tak dlouhou dobu musí být toto dnes již klasické vydání zevrubně popsáno a prozkoumáno a k jeho jednotlivým hodnotám není, až snad na nepodstatné maličkosti, co nového dodat. Přes toto léta obecně přijímané mínění jsem se však ve své znalecké i obchodní činnosti přesvědčil, že skutečnost je jiná.

Podívejme se blíže například na výplatní známku 10K fialová, velký formát, s obrazem znaku (Prof. č. 51), a to speciálně z hlediska barvy (nikoliv formátu). Nejříve spolu zalistujme v literatuře. Barvy této známky v ní byly v průběhu let popisovány různě.

Lešetický v Monografii PČ 1919 z roku 1920 popisuje tři barvy: tmavofialovou - autor výslovně uvádí "opravdu tmavá" (č. 21), světle fialovou - s odstíny (č. 28) a světle fialovou na žilkovaném papíru (č. 32).

Hirsch a Franěk v knize Československé známky (1935) popisují tmavofialovou, světlefialovou a fialovou na žilkovaném papíru.

Kaplánek ve svém katalogu z roku 1931 popisuje světle fialovou na šedavém papíru (č. 606), fialovou na šedavém papíru (č. 606a) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 610).

Ekstein ve svém katalogu z roku 1939 uvádí tmavofialovou na našedivělm papíru (č. 243), dtto na nažloutlém papíru (č. 243a), sytě fialovou na bílém papíru (č. 243b), fialovou (č. 249) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 257).

Katalog Pofis z roku 1966 rozlišuje světle fialovou (č. 51), tmavofialovou (č. 51a) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 51b), stejně jako **Novotný** ve Speciální příručce z roku 1970.

Katalog Pofis z roku 1982 (barevný) rozlišuje světle fialovou (č. 51), černofialovou (č. 51a), tmavě fialovou (č. 51b) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 51c), stejně jako **Specializovaná příručka z roku 1988**.

Katalog Trojan 1994 rozlišuje fialovou (č. 51I), černofialovou (č. 51Ia), tmavě fialovou (č. 51Ib) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 51III).

Monografie čs. známek z roku 1971 popisuje světle fialovou, tmavě fialovou a fialovou na žilkovaném papíru.

Katalog Michel Ost 1995 uvádí tmavofialovou (č. 54), fialovou (č. 58) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 62).

Toto nejednotné rozlišování působí přirozeně problémy, protože stejná známka pak byla v průběhu doby různými autory a znalci popisována, označována a oceňována různým způsobem. Nejednotně používané popisy navíc nekorrespondují s rozlišením původních rakouských známek (bez přetisku), jak je prováděno v rakouských, německých i našich katalogích. Přitom právě z tohoto rozlišení původních známek bez přetisku by měly údaje o známkách s pozdějším přetiskem PČ 1919 vycházet. Jak jsou tedy vlastně tyto původní rakouské známky popsány?

Ferchenbauer je v katalogu z roku 1990 uvádí v rámci jediného vydání, označeného Výplatní vydání 1916/18 a rozlišuje č. 203 - tmavofialová, č. 203I - matně fialová (nejasný až rozpitý tisk), č. 207 - světle fialová a č. 211 - fialová na žilkovaném papíru.

Katalog Austria Netto z roku 1994 uvádí tyto známky ve třech samostatných vydáních, a sice v roce 1916 č. 203a - tmavofialová a č. 203b - matně fialová, v roce 1917 č. 207 - světle fialová a v letech 1917/19 č. 211 - (světle)fialová na žilkovaném papíru; podobně je popisuje i **katalog Michel Österreich - Spezial 1994**. Z československé literatury např. **Kolár v katalogu Rakouska z roku 1947** popisuje tmavofialovou (č. 188) u níž v poznámce rozlišuje dva náklady - původní (jasný tisk) a pozdější (nejasný, rozmazaný tisk), dále fialovou (č. 196) a fialovou na žilkovaném papíru (č. 200).

Monografie z roku 1966 uvádí tmavě fialovou a světle fialovou.

Jak došlo k tomu, že tyto známky s přetiskem PČ 1919 jsou popsány tolika rozdílnými způsoby? Víme, že vydání Pošta československá 1919 nebylo filatelistickou veřejností příznivě přijato. To se pak odrazilo i v tom, že jeho známky byly ze sběratelského i ze studijního hlediska tak trochu ve stínu oblíbených knižtiskových vydání z let 1918 - 20 (Hradčany, TGM, Holubice, Osvozená republika a Hospodářství a věda). Když pak bylo nutno emisi PČ 1919 katalogizovat, přistupovali k ní někteří autoři rozpačitě a některé katalogy ji zpočátku dokonce přiřazovaly k revolučním přetiskům 1918. Nejčastěji ji stavěly na roveň Šrobárova žiliského vydání.

Při popisu jednotlivých hodnot autoři vycházeli ze zásady, že se jedná o československé známky, a v dobovém kontextu pochopitelná vlastenecká snaha odpoutat je zcela od jejich rakouského, resp. uherského původu vedla k tomu, že u známky 10K znak byl velký význam přikládán jednotlivým odstínům barev, které však vznikly v rámci jednoho vydání. Autoři katalogů se snažili rozlišit i barvy papíru, které u tohoto válečného vydání vykazují značné rozdíly. Pro barvy známek byly zvoleny nešťastně české názvy, neodpovídající skutečnosti ani praxi zavedené v Rakousku pro tytéž známky bez přetisku. Navíc sama vzácnost výskytu (Monografie uvádí náklad 1.175 ks světle fialové, 540 ks tmavě fialové a 12 až 14 ks fialové na žilkovaném papíru) většině sběratelů studium těchto známek neumožňovala.

Za posledních pět let nám v prodejné Profil a v našich aukcích prošlo rukama téměř 300 kusů této známky v různých barevných odstínech (z toho 2 kusy na žilkovaném papíru). Na skladě máme k dnešnímu dni (23. února 1995) 86 kusů této známky. To je, myslím si, dostatečné množství k tomu, abychom mohli zformulovat určité závěry.

Z hlediska barev by, podle mých zkušeností, měl záznam v katalogích ČSR I. vypadat takto:

Kat. č.	Profil Popis známky 10K	Kat. č. Michel pro původní zn.
51.	světle fialová	(207)
51a.	tmavě fialová - jasný tisk	(203a)
51b.	tmavě fialová - nejasný tisk	(203b)
51c.	fialová na žilkovaném papíru	(211)

Podle dosavadní znalecké praxe však byla v minulosti řada známek "tmavě fialová - nejasný tisk" označena na zadní straně přidavnou značkou "světla", stejně jako známky skutečně světle fialové. Přitom první z nich je výrazně vzácnější než druhá.

Někteří sběratelé mají problém s rozpoznáním známek světle fialová a tmavě fialová - jasný tisk, protože zejména u tmavě fialové byly přetištěny kusy světlejších i tmavších odstínů. V tomto případě je třeba se poradit se znalcem. Každý zkušenější sběratel však může bezpečně rozpoznat známku tmavě fialovou - nejasný tisk, a to např. podle detailů v křídlech orlice. U nejasného tisku je plocha křídla slitá, u jasného tisku jsou dobře vidět jednotlivé linie rytiny.

Dobrou pomůckou je srovnání s původními známkami bez přetisku, které jako srovnávací materiál mohou být samozřejmě i v horší kvalitě. V případě nejasností při určování barvy této 10K známky s přetiskem PČ 1919 se

členové Klubu Filatelie mohou osobně obrátit na Filatelistickou zkušebnu (Praha 1, Klimentská 6), kde jim bezplatně na počkání poradíme.

Bohužel, podobně nepřesně je v čs. filatelistické literatuře popisováno více známek ČSR I., kdy některé údaje byly bez kontroly tradičně přebírány z jednoho katalogu do druhého. Bylo by proto dobré společným úsilím znalců, publicistů a sběratelů postupně nahradit zastaralé informace novými, lépe odpovídajícími realitě.

Mgr. ing. FRANTIŠEK BENEŠ, CSc.

(autor se vzdal honoráře
ve prospěch Nadace Filatelie)